
Houd bij zaken doen schone handen

Bedrijven die niet chantabel zijn kunnen zich actief en publiek verzetten tegen het eisen van steekpenningen

Juist Nederlandse bedrijven doen in landen met minder goede reputatie relatief veel zaken

Peter Schimmel

De voormalige Chileense dictator Pinochet en generaals blijken tien jaar geleden steekpenningen te hebben ontvangen bij de verkoop van tanks door Rotterdamse Droogdok Maatschappij (RDM) aan Chili. Nieuws? Ja, dat het bekend is geworden. Nee, want het betalen van steekpenningen in relatie tot oorlogstuig — of aan oorlogstuig? — verbaast niemand.

In de Bribe Payers Index van Transparency International scoren landen met oorlogsindustrie hoger dan landen die dergelijke industrie niet of nauwelijks hebben. Laten we niet verbaasd of verontwaardigd zijn, maar er iets aan doen.

Toch, voor de verbaasden. De tankdeal met Chili ging gepaard met een exportvergunning en was bekend bij de Tweede Kamer. Er was ook bekend dat de deal gepaard ging met het betalen van commissies. Aan wie dacht men destijds dat die commissies ten goede kwamen?

Het blijft verbazend dat Nederlanders, blijkens de indices van Transparency International, het imago hebben nauwelijks steekpenningen aan te nemen of te betalen, maar dat bijna iedereen de veronderstelling heeft dat zaken doen in veel landen eigenlijk niet kan zonder smeermiddelen. Juist Nederlandse bedrijven doen rela-

tief veel zaken in twijfelachtige landen. Verontwaardigd zijn duidt op behoorlijke naïviteit.

Laten we uit deze affaire leren in plaats van onze medeburgers en bedrijven veroordelen. Zaken doen blijkt samen te gaan met het maken van vuile handen. Dat wil niet zeggen dat het niet zonder kan. Het probleem is dat eenmaal vuile handen vaak altijd vuile handen blijven. Toen het betalen van smeergeld nog een bedrijfsmatig aanvaarde gang van zaken was, waarbij de steekpenningen behoorde tot de fiscaal gefaciliteerde bedrijfslasten, werd ook al 'oh' en 'ah' geroepen. Maar ja onze Nederlandse handelsgeest wist toen wel beter. Bedenk dat pas sinds 2001 de omkoping van buitenlandse ambtenaren in Nederland een vervolgbaar feit oplevert.

Wat moet er veranderen? Laten we de vermoede werkelijkheid aanvaarden als reëel, zonder allerlei moralistische verontwaardiging. Schone handen ontstaan pas als wij die handen eerst kunnen wassen. Het is dan belangrijk dat daartoe de mogelijkheid bestaat, niet alleen formeel, bijvoorbeeld door een spijtoptantenregeling, maar ook door publiek te aanvaarden dat dit soort stoute dingen zijn gebeurd. Eenmaal stout is niet altijd stout en wellicht was het toen helemaal niet zo stout.

Ten tweede moet er gewerkt worden aan voorlichting aan be-

drijven hoe te handelen als betaling van steekpenningen wordt verlangd. Als je niet chantabel bent als bedrijf, omdat je naar buiten kan treden met je verleden, dan kan een bedrijf zich actief en publiek verzetten tegen dergelijke situaties. Een goed voorbeeld is hoe Ikea in Rusland omgaat met pogingen van ambtenaren steekpenningen te verkrijgen. Ikea reageert daarop door niet te betalen haar filiaal dan maar niet te openen en publiek mededeling te doen van de reden daartoe. Een soort 'naming en shaming'.

Ten derde dienen bedrijven zeer actief te zijn in hun voorlichting aan personeel en dat personeel de vrijheid te geven bepaalde transacties niet aan te gaan als daarbij mogelijk steekpenningen betaald moeten worden. Voorts is een actief opsporings- en handhavingsbeleid in bedrijven een vereiste, want betalen van steekpenningen is vaak wel de makkelijkste weg naar vermeend succes en blijft daarom verleidelijk. Een eerlijk gezegd, als de nood aan de man komt en de transactie is vereist om bedrijfseconomisch te overleven, dan is het heel erg lastig de druk te weerstaan. Het helpt als je rijkt bent om integer te blijven.